

กลยุทธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง
ของพระพุทธศาสนา*
STRATEGIES FOR SANGHA AFFAIRS FOR ENHANCING
THE STABILITY OF BUDDHISM

ปณณรร เจียรชัยพุกษ์

Pannatorn Tainchaiyapurk

พระครูสมุทรวชิรานูวัตร

Phrakhrusamutwachiranuwat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College, Thailand

ทองอินทร์ มนตรี

Thongin Montri

ศูนย์ฝึกอบรม กองบัญชาการตำรวจนครบาล, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Metropolitan Police Training Division, Royal Thai Police, Thailand

E-mail: pannatorn_t@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและองค์อัครศาสนูปถัมภก ในขณะที่สถาบันชาติสร้างความเป็นเอกราชมือธิปไตย สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแก่ชาติไทย พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีเอกลักษณ์ สร้างค่านิยม บุคลิกลักษณะ ระบบความเชื่อ และเป็นรากฐานแห่งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งและจำเป็นต่อสังคมไทย มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นหลักพัฒนาจิตใจ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมแก่คนไทยในชาติ รวมทั้งชำระจิตใจของคนให้สะอาดผ่องแผ้ว ปราศจากอกุศลมูล ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบมีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์สุขของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน กลยุทธ์การเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือระหว่างพุทธบริษัททั้ง 4 เริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น นำแนวทางการทำงานที่สร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้เพื่อให้

* Received 12 April 2021; Revised 21 April 2021; Accepted 4 May 2021

เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และจัดสรรทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงควรพัฒนาทักษะพระสงฆ์ให้มีความรู้ความชำนาญตามศาสตร์และศิลป์การบริหารจัดการสมัยใหม่ ปฏิรูปการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ทันกับกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม และยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, การเสริมสร้างความมั่นคง, พระพุทธศาสนา

Abstract

Buddhism is the national religion of Thailand since ancient times. Thai kings are Buddhists and patronage. Although Thai nation establish independence, sovereignty, solidarity, and stability. Buddhism has a unique value. It was the foundation of traditions and culture. It is an institution that is very important and necessary to Thai society. It has influenced the life of Thai people since the past. It is the principle of mental development, ethics and enhancing morality for Thai people. Include cleansing the mind to be clean and clear unthinkable. Making the practitioners have honesty, take responsibility, discipline for the benefit of the public rather than the self. As a result, the whole society is peaceful. Do not persecute each other. Strategies for enhancing the stability of Buddhism can be achieved through the cooperation of Buddhist companies 4. It starts by defining a systematic vision, mission, goals and objectives so that they can lead to change for the better. Leading creative work practices and applied to achieve the same understanding. And encourage education in both theory and practice. Therefore, the monks' skills should be developed to have knowledge and expertise according to modern academic principles and management techniques. Reform the administration of the Sangha according to globalization so that personnel can develop themselves appropriately. And upgrading knowledge according to the Sangha mission in accordance with the changing innovation establish to strong Buddhist society that makes Thailand the center of world Buddhism.

Keywords: Strategies, Sangha Affairs, Enhancing the stability, Buddhism

บทนำ

มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีสมเด็จพระสังฆราชหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่งและมีกรรมการอื่นอีกไม่เกิน 20 รูป ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะหรือภิกษุซึ่งมีพรรษาอันสมควรและมีจริยวัตรในพระธรรมวินัยที่เหมาะสมแก่การปกครองคณะสงฆ์ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535) (สถาบันพระสงฆ์สงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) สำหรับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้เป็นหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัตินั้นมี 6 ประการ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

วัดเป็นองค์กรระดับล่างสุดในองค์กรสงฆ์มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัดตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองให้อำนาจและหน้าที่ในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย บริหารงานบุคลากร และรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดทุกด้าน ได้แก่ การบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล รวมทั้งดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2505) ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าอาวาสที่มีการบริหารจัดการวัดที่ดีทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันจะพบว่าอาจทำงานไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ไม่รัดกุมรอบครอบ ปฏิบัติหน้าที่หย่อนยาน ไม่บำรุงรักษาวัด ไม่จัดกิจการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี ไม่ดำเนินการให้สอดคล้องกับสมณวิสัยและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ภายในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยตามกฎระเบียบ ไม่เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรม จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด (พระมหาสหัส ตสาโร, 2551)

อย่างไรก็ตาม ในเวลานี้โครงสร้างการบริหารจัดการวัดและการจัดรูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ไทยยังมีการรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง ซึ่งไม่มีบุคลากรสนองงานที่เพียงพอ ไม่มีองค์กรหรือคณะทำงานมารองรับเพื่อสนับสนุนงานจึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานที่เข้มงวด ขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมเป็นผลให้กิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ (กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2542) อีกทั้งการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพและยังมีงานล้นมือ บางส่วนไม่ทุ่มเท ไม่ใส่ใจ ไม่เข้าใจงาน ไม่เสียสละให้งาน หรือ ขอบข่ายของงานไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ในขณะที่ปัญหาทางสังคมที่

เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ พระภิกษุสงฆ์ถูกรอบงำด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ อีกทั้งการแข่งขันในปัจจุบันถูกกระแสโลกดุดกกลืน ทำให้พระสงฆ์บางรูปทิ้งพระธรรมวินัย อาจมีบางส่วนที่ประพฤติดีไป (ณัฐฐาพร จินดาสวัสดิ์, 2558) พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ให้เราได้ศึกษาและเป็นแนวทางปฏิบัติไปสู่ ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นผู้มีสติปัญญา สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ทุกฝ่ายได้อย่างดียิ่ง การบริหารจัดการวัดเชิงพุทธเท่านั้นจะสามารถช่วยแก้ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดในโลกปัจจุบันและอนาคตได้ จะช่วยให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงแก่องค์กรสงฆ์ต่อไป (พระครูวิสุทธาจารย์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์), 2550)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบชัดเจนเพื่อให้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เป็นการกำหนดวิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการนำแนวทางที่สร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้การปฏิบัติงานทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเกิดความร่วมมือกันมีการจัดสรรทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร., 2561) ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ควรจะต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มทักษะให้แก่พระสังฆาธิการ ต้องปฏิรูประบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ทันกับยุคโลกาภิวัตน์ และต้องมีการยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะสงฆ์ จึงจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรคณะสงฆ์ได้ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

รูปแบบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ไทย

พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2535 กำหนดให้ คณะสงฆ์อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม และมีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครอง ควบคุม กำกับ ดูแลคณะสงฆ์ตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2), 2535)

1. การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ไทย

การบริหารงานของพระสังฆาธิการต้องมีทรัพยากรพื้นฐานในการบริหาร ประกอบไปด้วยคน เงิน วัสดุ สิ่งของ และการบริหารจัดการ ความสำเร็จในการบริหารจัดการสำหรับคณะสงฆ์นั้นจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์เพียงใดหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของพระสังฆาธิการ (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2548) การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์เป็นภารกิจของพระสังฆาธิการที่จะต้องปฏิบัติมี 6 ประการ ดังนี้

1.1 การปกครอง หมายถึง การบริหารงานตามอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการควบคุม กำกับ ดูแลภิกษุ สามเณรในปกครองให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อยตามหลักพระธรรมวินัย ดังนั้น “การปกครอง คือ งานการควบคุม กำกับ ดูแล และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ในปกครองหรือพักอาศัยอยู่ภายในวัดให้ครองตนประพฤติตนให้ถูกต้องเรียบร้อยเหมาะสม” (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2546)

1.2 การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ ได้แก่การมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในส่วนอุบาสกอุบาสิกาได้แก่การจัดให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน “การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์” (พระมหาสมทรง สิรินธโร, 2548)

1.3 การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน นอกจากนี้การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์บางชน ทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามสมควร (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2546)

1.4 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นภาระหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการในการสร้างให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก วิธีที่ใช้ในการเผยแผ่ในปัจจุบันมีหลายวิธี เช่น การเทศนา ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอน จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ (พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์), 2559)

1.5 การสาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน และการควบคุม ดูแลกิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ “การก่อสร้าง รักษาซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง” (พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา, 2563)

1.6 การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง งานเกี่ยวกับการให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคมตามความต้องการและความจำเป็น โดยมีพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ และยังเป็นการสร้างความผูกพันอันดีระหว่างวัดกับบ้านอีกด้วย ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและ

กฎหมายหรือกฎระเบียบที่มีอยู่ เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนอันจะนำความสงบ ความสุข ความเจริญ มาสู่วัด ชุมชน สังคม ประเทศชาติต่อไป (พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์), 2559)

2. พุทธวิธีการบริหาร

พุทธวิธีการบริหาร เป็นการบริหารที่ยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นหลักสำคัญ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรมเป็นหลักในการบริหาร ผู้บริหารที่ดีต้องยึดถือคิดว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจ กล่าวตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ถือคิดว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบยอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตน ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่มิฉะนั้นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2539)

2.1 พุทธวิธีการวางแผน สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้บริหารต้องมีจักขูมา แปลว่า มีสายตาวัดยาวไกล คือมองการณ์ไกล วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้น องค์กรทั้งหมดจะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่จุดเดียวคือวิมุตติ (ความหลุดพ้นทุกข์) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเทียบมหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็มฉันท ไตรธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติรสฉันทนั้น” (วิ.จุล. 7/462/291) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2.2 พุทธวิธีการจัดองค์กร กำหนดให้ทุกคนเสมอเหมือนกันหมด ในพระพุทธศาสนาแบ่งคนออกเป็นพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในส่วนของภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ดำเนินการร่วมกัน กรณีมีความขัดแย้งเกิดขึ้นพระพุทธเจ้าก็ทรงมอบอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการแก้ปัญหาตนเอง การอยู่ร่วมกันของคนที่ทำเทียมกันอาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับบัญชาภายในองค์กร เพราะเหตุที่ว่าเมื่อสมาชิกถือตัวว่าเท่าเทียมกับคนอื่นก็จะมีใครเชื่อฟังใครหรือยอมลงให้ใคร ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “การอยู่ร่วมกันของคนที่เหมาะสมนำทุกข์มาให้” (ขุ.ธ. 25/31/45) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2.3 พุทธวิธีการบริหารงานบุคคล เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวชที่ ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ในการอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุกกกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่าพระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัล

และการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการบริหารจัดการงานในสมัยปัจจุบันนั้นคือใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษ ดังพระบาลีที่ว่า “นิกคณเห นิคคหารหํ ปคคณเห ปคคหารหํ ขมคนที่ควรชม ยกย่องคนที่ควรยกย่อง” (ขุ.ชา. 27/2442/531) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2.4 พุทธวิธีการอำนวยการ การอำนวยการในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตาม การที่สมาชิกจะทำตามคำสั่งของผู้บริหารหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำ คือมีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่ง บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ อดทนอดทนอดทน หมายถึงความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และปรหิตปฏิบัติ หมายถึงความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์การของตน และให้คณะสงฆ์ปกครองตนเอง โดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วจะเป็นศาสนาของพวกเขาเมื่อเราล่วงลับไป” (ที.มหา. 10/177/140) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2.5 พุทธวิธีการกำกับดูแล เป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลของการบัญญัติพระวินัยไว้ 10 ประการ เช่น “เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไร้ยางอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” (วินย. 1/20/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยใหม่

กรมการศาสนา ระบุว่า การจะเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาโดยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ทันสมัย สามารถทำได้สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546)

3.1 การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างความรักและความเชื่อมั่นแก่พระสังฆาธิการและคณะผู้บริหารให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างเป็นไปในแนวทาง ระบบ แบบแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้การบริหารวัดบรรลุมัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

3.2 การจัดโครงสร้าง ได้แก่ การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการให้เหมาะสม ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การจัดรูปแบบโครงสร้างที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้บรรลุเป้าหมายหรือตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.3 การจัดระบบงาน ได้แก่ การกำหนดระบบการบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ที่อยู่ภายในองค์กรให้เป็นไปอย่างเป็นระเบียบมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและง่ายแก่การตรวจสอบ

3.4 การจัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบการปฏิบัติ การจัดโครงการหรือการกำหนดวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับพันธกิจ วิสัยทัศน์ หรือการบริหารงานขององค์กร เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

3.5 การจัดบุคลากร ได้แก่ การเลือกบุคคลที่เหมาะสมมีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในองค์กรนั้น ๆ เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเลือกใช้บุคคลอย่างเหมาะสม เพราะการบริหารงานจะสำเร็จหรือไม่ บุคลากรที่มีคุณภาพนับว่ามีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จด้วย

3.6 การเสริมทักษะ ได้แก่ การเสริมสร้างความรู้ความสามารถเพิ่มเติมให้แก่บุคลากรที่มีอยู่ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

3.7 กลยุทธ์การบริหาร ได้แก่ แนวทางหรือวิธีการหรือระบบหรือรูปแบบที่เลือกใช้ในการบริหารจัดการ ต้องเหมาะสมและถูกต้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุดในการปกครอง อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และพระธรรมวินัย โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลตามลำดับชั้น ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ซึ่งกำหนดหน้าที่และภารกิจ 6 ประการ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้มีการนำพุทธวิธีการบริหารที่ประยุกต์ใช้หลักการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาธิปไตย รวมทั้งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ทันสมัยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาโดย ได้แก่ การสร้างค่านิยม การจัดโครงสร้าง การจัดระบบงาน การจัดกิจกรรม การจัดบุคลากร การเสริมทักษะ และกลยุทธ์การบริหาร

กลยุทธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี กำกับและสั่งการกิจการพระพุทธศาสนาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคมเป็นแนวทางในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ด้วยการยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก “พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคม เป็นผู้นำทางในการจัดกิจกรรม แล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ หรือกระทั่งการช่วย

แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541) และควรจะมีกลยุทธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. พัฒนาทักษะพระสังฆาธิการ

การพัฒนาทักษะพระสังฆาธิการผู้ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะตน เพื่อนำทั้งสองส่วนมาผสมผสานกันเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ “เจ้าอาวาสที่มีภาวะผู้นำ มีความสามารถพิเศษ มีวิธีปฏิบัติงานและกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่น ความศรัทธาและความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ง่าย” (พระมหาสุริยา หอมวัน, 2544) และทักษะที่ควรจะมีการพัฒนา ได้แก่

1.1 การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ให้สามารถทำให้ผู้อยู่ในการปกครองปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจหรือสมัครใจทำงานหรือภารกิจให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการได้

1.2 การพัฒนาทักษะการตัดสินใจ ให้สามารถวินิจฉัยสั่งการในทางเลือกที่เหมาะสม หรือสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจหรือสั่งการให้ปฏิบัติตามทางเลือกนั้นได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล

1.3 การพัฒนาทักษะการสร้างแรงจูงใจ ให้สามารถกระตุ้นให้ผู้อยู่ในการปกครองเกิดความตั้งใจ ความเต็มใจ และความพร้อมใจที่จะปฏิบัติงานตามที่มอบหมายงานหรือได้สั่งการ

1.4 การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสาร ให้สามารถถ่ายทอดแนวความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ เป็นการสื่อสารให้ผู้อยู่ในการปกครอง และพุทธศาสนิกชนเกิดความเชื่อถือ เคารพศรัทธา

1.5 การพัฒนาทักษะการบริหารความขัดแย้ง ให้สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมถูกต้องและเป็นแนวทางที่ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจสูงสุด หรือเกิดความรู้สึกไม่พอใจน้อยที่สุด

2. ปฏิรูปการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์

การปฏิรูปการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนการบริหารจัดการแผนยุทธศาสตร์ให้สำเร็จตามแผนการที่วางไว้ เพื่อช่วยให้องค์กรและบุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น “การทำแผน

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปพระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการตามนโยบายของมหาเถรสมาคมที่เสนอคณะรัฐบาลตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ 20 ปี โดยมีพระสังฆาธิการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมทุกภารกิจ” (พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.(ประยูร ธมมจิตโต), 2560) โดยควรจะมีการปฏิรูปการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

2.1 การปฏิรูปด้านการปกครอง โดยการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการ หรือการจัดหลักสูตรสัมมนาในระยะสั้น ๆ ให้มีการจัดตั้งองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบที่จะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง และควรยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง รวมทั้งการให้คณะสงฆ์เลือกพระสังฆาธิการเพื่อปกครองกันเองโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และความประพฤติตามหลักพระธรรมวินัยประกอบด้วย

2.2 การปฏิรูปด้านการศาสนศึกษา โดยการบริหารจัดการทางการศึกษาให้ทันสมัย ยึดถือความเหมาะสมถูกต้องตามพระธรรมวินัยด้วย ให้มีการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับพระสังฆาธิการให้รู้เท่าทันทางโลกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม

2.3 การปฏิรูปด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยกำหนดการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการสงเคราะห์พระภิกษุ สามเณร และประชาชนในด้านการศึกษาทางพระธรรมวินัยควบคู่ไปกับการปฏิบัติพร้อมด้วยวิชาการทางโลกด้วย และให้การสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยพัฒนางานงานการศึกษาสงเคราะห์ รวมถึงการจัดอุทยานการศึกษาภายในวัด ตลอดจนอำนวยความสะดวกการจัดกิจกรรมภายในวัด

2.4 การปฏิรูปด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการฝึกอบรมพระสังฆาธิการให้มีความรู้ความสามารถให้รอบด้าน และพัฒนาทักษะการใช้ภาษา เตรียมความพร้อมในการพูด การเทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา วรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรเป็นนักเผยแผ่ ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การเผยแผ่หลักธรรม ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2.5 การปฏิรูปด้านการสาธารณูปการ โดยการพัฒนาวัดตามรูปแบบความพอดี พอเพียงและเหมาะสม ควบคุมการการใช้ทุนทรัพย์ในการก่อสร้างสาธารณูปการพิจารณาสร้างแต่สิ่งจำเป็นกับการใช้สอย คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่ และมอบหมายผู้ทำหน้าที่ดูแลบำรุงรักษา กำหนดวิธีการดูแลบำรุงรักษา รวมทั้งอบรมให้ความรู้พระสังฆาธิการ พระภิกษุ สามเณร และบุคลากรในด้านสาธารณูปการ

2.6 การปฏิรูปด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็ง จัดให้มีการประชุมกับหน่วยราชการ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่

เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา จัดให้มีการฝึกอบรม พัฒนาแนะนำอาชีพให้เหมาะสมกับคน ในชุมชน จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการหรือเด็กกำพร้าและคนชราที่ยังแข็งแรง รวมทั้งให้ พระสงฆ์เทศน์สอนใจเรื่องความเดือดร้อนของประชาชนภายในชุมชนให้ทั่วถึง

3. ยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะสงฆ์

การยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะสงฆ์ที่สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดไว้ ประกอบด้วย การเสริมสร้างให้สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคง ยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ ประชาชน จัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสรรค์สังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง รวมทั้งดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก ตลอดจนพัฒนา การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) โดยควรมีการยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะ สงฆ์ ดังนี้

3.1 การยกระดับองค์ความรู้ระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับ หลักธรรมาภิบาล ยึดถือความถูกต้อง ความเป็นธรรม การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย ปฏิรูปกิจกรรม/พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อ การบรรพชาอุปสมบท ถวายเป็นพระราชกุศล การปฏิบัติธรรม เป็นต้น

3.2 การยกระดับองค์ความรู้การศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา โดยการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัยตามกระแส โลกาภิวัตน์ เช่น พัฒนาหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวินิจฉัยคดี หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น

3.3 การยกระดับองค์ความรู้ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ตามหลัก “บ - ว - ร” ให้ส่วนราชการ ภาคเอกชน หรือประชาชนให้เข้ามามีส่วนในการจัดระบบ การศึกษา สนับสนุนทุนการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คฤหัสถ์

3.4 การยกระดับองค์ความรู้ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเพิ่ม ขีดความสามารถของพระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนา จารย์ และมีการดำเนินการเชิงรุกมากขึ้น เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่อง ทางการสื่อสาร พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุ โทรทัศน์ ส่งเสริมกิจกรรม หมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นต้น

3.5 การยกระดับองค์ความรู้ด้านการสร้างความปลอดภัยและความ สงบเรียบร้อยในศาสนสถาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ปลุกฝังความศรัทธาเพื่อให้ศาสนิกชน

เข้ามาในวัดให้มากขึ้น เช่น โครงการวัดเสริมสร้างความสุข โครงการเสริมสร้างองค์ความรู้ ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง

3.6 การยกระดับองค์ความรู้การสาธารณะสงเคราะห์ให้เข้มแข็ง ผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ตามสถานการณ์บ้านเมือง เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การทำนุบำรุงสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือ บรรเทาสาธารณะภัย ภัยพิบัติทางธรรมชาติต่าง ๆ

ดังนั้น กลยุทธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของ พระพุทธศาสนามีเป้าหมายเพื่อนำพุทธศาสนิกชนไปสู่ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นผู้มี สติปัญญา สร้างความเจริญรุ่งเรืองสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรสงฆ์ ควรมีการปรับปรุงแบบการ บริหารจัดการให้ทันสมัยจึงจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร ดังนี้ 1) การพัฒนา ทักษะพระสังฆาธิการให้มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ โดยพัฒนาความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ด้วยการนำทั้งสองส่วนมาผสมผสานกันเพื่อส่งเสริมการ บริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ การพัฒนาทักษะการตัดสินใจหรือวินิจัยสังการ การพัฒนาทักษะ การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสาร และการพัฒนาทักษะการบริหารความ ชัดแย้ง 2) การปฏิรูปการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ การขับเคลื่อน การบริหารจัดการยุทธศาสตร์ตามแผน การพัฒนาค่านิยมให้องค์กรและบุคลากรสามารถ พัฒนาตนเองได้ทันสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามแนวทางธรรมาภิบาล รวมทั้งการสร้างพุทธ นวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัย ตลอดจนการปฏิรูปการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน และ 3) การยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะสงฆ์ ได้แก่ การเสริมสร้างให้ สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างศรัทธาจากประชาชนจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสน ทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคม พุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง รวมทั้งพัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติให้เป็น ประโยชน์สูงสุด ตลอดจนดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์จะยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้ อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในสถาบันหลักที่ทำให้ประเทศไทย มีความมั่นคงอยู่มาได้จนถึงปัจจุบัน แต่จากภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน มีการรับ กระแสวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างประเทศก่อให้เกิดวิกฤตต่อสถาบันทั้ง 3 โดยเฉพาะ สถาบันพระพุทธศาสนาที่ประสบกับความไม่มั่นคงหลายประการ โดยมีปัจจัยสำคัญคือ ภัยภายในและภัยภายนอก และประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ขึ้นอยู่กับ

พระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้ปกครองที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เป็นผู้นำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัดตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้ดีเท่าที่ควร โดยการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอนาคตนั้น จะช่วยให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรสงฆ์นั้น ควรจะมีการพัฒนาทักษะพระสังฆาธิการให้มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะตน และการปฏิรูปการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการให้สำเร็จตามแผนงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักทางธรรมาภิบาล รวมทั้งมีการยกระดับองค์ความรู้ตามพันธกิจคณะสงฆ์ สนับสนุนส่งเสริมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาของประชาชน พัฒนาการศึกษาศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรม และดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก โดยความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอดีตเกิดขึ้นจากการได้รับการอุปถัมภ์จากภาครัฐเป็นหลัก ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะการปฏิรูปการเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ดังนี้ 1) ทุกภาคส่วนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะการควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ให้มีการกวดขัน ดูแลควบคุมและตรวจสอบจากภาคประชาชน 2) ควรจะมีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ ตามกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัฐฐาพร จินดาสวัสดิ์. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาเถรสมาคม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์). (2559). “แนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทศวรรษหน้า”. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูวิสุทธธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2550). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในเชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2564 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/180>
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). (2546). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ. (2548). การบริหารกิจการคณะสงฆ์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.(ประยูร ธมฺมจิตโต). (2560). มอบนโยบายแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2564 จาก <http://buddhism4.com/web/index.php/>
- พระมหาสมทรง สิรินธโร. (2548). บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาสหัส ตสาโร. (2551). “การบริหารองค์กรคณะสงฆ์”. ใน รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยา หอมวัน. (2544). “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์: กรณีศึกษาพระภิกษุ - สามเณร วัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอยุวมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ”. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ. มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2). (2535). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 16. หน้า 8. 4 มีนาคม 2535.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. (2505). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 79. หน้า 115. 30 ธันวาคม 2505.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2546). พระสงฆ์กับการเมือง. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา. (2563). “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม”. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). วัดพัฒนา 46. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2564). พันธกิจ (MISSION). เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2564 จาก <https://www.onab.go.th/th/content/page/index/id/2>.